

วิเคราะห์หลักอนิยัตในพระวินัยปิฎก

Analyze the Aniyata in the Vinaya Pitaka

พระครูพิมลธรรมาภรณ์, พระครูสุธีศัมภีรญาณ และ อุดลย์ หลานวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Prakru Phimondhammaporn, Prakru Suthikampirayan and Adul Lanwong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKean Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail : pipisit@hotmail.com

บทคัดย่อ

ตามหลักอนิยต คือการกำหนดโทษทางพระวินัยบัญญัติไม่แน่นอนตายตัว จะใช้ตัดสินความผิดตามมูลฟ้องของโจทก์ที่เป็นบุคคลมีวาจาเชื่อถือได้ อนิยตจึงมุ่งหมายการจัดการคดีความฟ้องร้องให้สงบและเป็นธรรมทั้งแก่โจทก์และจำเลย การพิจารณาอาบัติอนิยต พระวินัยธรต้องประยุกต์ใช้กับการได้ส่วนมูลฟ้องคดีวินัยบนความเที่ยงธรรมและทันสมัย จึงจะสร้างความชอบธรรมและยุติธรรมให้เกิดขึ้นกับคดี และสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นแก่พระพุทธศาสนาได้

คำสำคัญ: อนิยต; วินัยปิฎก; พระวินัยธร

Abstracts

According to the Aniyata is to impose disciplinary penalties on inconsistent definitions. It will be used to determine the offense as according to the prosecution of the plaintiff who is a credible verbal person. the Aniyata Therefore aims at peaceful and fair prosecution of both the plaintiff and the defendant. Phra Winai Thon when considering the case must be applied to preliminary investigations on charges of discipline on fairness and modernity. It will create righteousness and justice in the case And able to create stability to Buddhism.

Keywords: Aniyata; Vinaya Pitaka; Phra Winaithorn

บทนำ

สังคมนาณูญ์ ไม่ว่าในหมู่ชนกลุ่มใดหรือสังคมใดก็ตาม เมื่อมาอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือชุมชนหรือเป็นสังคมแล้วจะต้องมีกติกา กฎระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือกฎหมาย เพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมสังคมให้เกิดสงบสุข เรียบร้อย สังคมของชาวพุทธก็เช่นเดียวกันโดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเริ่มแรกมีพระสงฆ์ในพุทธศาสนามีเพียง 5 รูป คือ พระปัญจวัคคีย์ ต่อมาเมื่อพระยสะกุลบุตรมาขออุปสมบทและชักชวนเพื่อนมาอุปสมบทอีก ทำให้มีพระอรหันต์เกิดขึ้นทั้งหมดจำนวน 61 รูปเมื่อกาลต่อมามีพระภิกษุสงฆ์มากขึ้นบางรูปก็ยังไม่บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์ และยังไม่ทราบว่าการกระทำเช่นใด เป็นความผิดระเบียบแบบแผนทาง

* วันที่รับบทความ: 15 กรกฎาคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ 29 สิงหาคม 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 30 สิงหาคม 2563

Received: July 15, 2020; Revised: August 29, 2020; Accepted: August 30, 2020

พระพุทธศาสนา เมื่อมีการกระทำผิดระเบียบเกิดขึ้น พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติพระวินัยขึ้น เป็นข้อ ๆ หรือหมวด หมู่ เช่น พระภิกษุ มีความผิด ฐานอาบัติ ปาราชิก เมื่อมีภิกษุผู้กระทำผิดก่อน ตัวอย่าง เช่น พระภิกษุสุทินพระสงฆ์ที่กระทำผิดอาบัติปาราชิกครั้งแรกถือว่าเป็นต้นเหตุแห่งการอาบัติเกิดขึ้น จะไม่มีความผิดอาบัติซึ่งเรียกว่า “เป็นอาทิกัมมิกะ” หากต่อมาพระภิกษุรูปใด ที่ไปกระทำผิดอาบัติซ้ำหรือทำในลักษณะเดียวกันกับพระสุทินจึงจะเป็นความผิดในอาบัติ ตามที่บัญญัติไว้

ในพระวินัยได้กล่าวถึงประเภทอาบัติที่เกี่ยวกับการปรับอาบัติที่ว่าด้วย การจะปรับอาบัติแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดวินัยด้วยในอาบัติหมวดต่าง ๆ มีอาบัติปาราชิก อาบัติสังฆาทิเสส และอาบัติปาจิตตีย์ หากภิกษุรูปใดล่วงละเมิดด้วยอาบัติ ปาราชิก หรือ สังฆาทิเสส หรือ ปาจิตตีย์ พระพุทธองค์จึงทรงบัญญัติประเภทความขัดแย้งในพระวินัยเรียก อธิกรณ์ 4 อย่าง (ม.มู.อ. (ไทย). 3/46/28) คือ 1) วิวาทาธิกรณ์ 2) อนูวาทาธิกรณ์ 3) อาปัตตาธิกรณ์ และ 4) กิจจาธิกรณ์ไว้ สำหรับการกล่าวหาในอนินยต ถือว่าเป็น อนูวาทาธิกรณ์ หรือเรื่องที่โจทก์กันด้วยอาบัติ อาบัติที่เป็นข้อ เช่น การสันนิษฐานอยู่ที่ลับหูหรือลับตาหรือที่เรียกว่า อาบัติอนินยต เป็นเรื่องที่ต้องให้พระวินัยธรพิจารณาพยานหลักฐานให้ชัดเจนเสียก่อนจึงค่อยปรับอาบัติ ซึ่งมีอยู่ 2 สิกขาบท (วิ.มหา. (ไทย) 1/373/243-244) ได้แก่

1. ภิกษุหนึ่งอยู่ในที่ลับตากับหญิงสองต่อสอง ถ้ามีคนสมควรเชื่อถือได้มาพูดด้วยธรรม (อาบัติ) 3 อย่าง คือ ปาราชิก (วิ.ป. (ไทย) 1/17/28) หรือ สังฆาทิเสส หรือ ปาจิตตีย์ อย่างใดอย่างหนึ่งภิกษุรับอย่างใดให้ปรับอย่างนั้น หรือเขาว่า จำเพาะธรรม (อาบัติ) อย่างใดให้ปรับอย่างนั้น ฉะนั้น การกระทำผิดหรือการต้องอาบัติของภิกษุนั้น ลักษณะใดจะเป็นความผิดใน หมวดใด ข้อใด เมื่อกระทำเกี่ยวกับหญิง ในลักษณะที่ลับตาแล้วพระวินัยธรต้องทำการสืบสวนสอบสวนเพื่อให้แน่ชัด ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดในสิกขาบทใดก่อนแล้ว ค่อยตัดสินในบทนั้น

2. ภิกษุหนึ่งในที่ลับหูกับหญิงสองต่อสอง ถ้ามีคนสมควรเชื่อถือได้มาพูดด้วยธรรม (อาบัติ) 2 อย่าง คือ อาบัติสังฆาทิเสส หรือ ปาจิตตีย์อย่างใดอย่างหนึ่ง ภิกษุรับอย่างใดให้ปรับอาบัติอย่างนั้น ในสิกขาบทนี้ ก็เช่นเดียวกันที่เกี่ยวกับหญิงที่นั่งด้วยภิกษุเมื่อถูกกล่าวหาว่าเขาว่าอยู่ในที่ลับหูว่าได้กระทำผิดอาบัติในหมวดนั้นจริงหรือไม่ และคำว่าหญิงนั้นหมายความว่ารวมถึงใคร เมื่อแน่ใจแล้วจึงค่อยปรับอาบัติแก่ภิกษุรูปนั้นต่อไป เช่น การเกิดความกำหนดภิกษุจับต้องกายหญิงก็จะเป็นอาบัติสังฆาทิเสส พระวินัยธรรมผู้มีอำนาจชี้ขาดว่าภิกษุถูกกล่าวหาว่าต้องอาบัติอะไร ผู้ตัดสินต้องยึดการระงับประเภทของความขัดแย้งข้อกล่าวหา(อธิกรณ์) ทั้ง 4 ประการ ตามหลักการระงับข้อขัดแย้ง 7 ประการอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้ คือ 1) สัมมุขวินัย 2) สติวินัย 3) อมูหวินัย 4) ปฏิญญาตกรณะ 5) เยภุยยสิกา 6) ตัสสปาปิยสิกา 7) ตินวัตถการวินัย (วิ.จุ. (ไทย) 6/585/267) การปรับอาบัติผิดโดยปราศจากความเป็นจริงแล้วทำให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับโทษหนักขึ้น ซึ่งเป็นการไม่ได้รับความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา ภิกษุรูปนั้นเพราะโทษบางอย่าง เช่น ปาราชิกนั้นเสมือนหนึ่งเป็นโทษประหารชีวิตของทางกฎหมายบ้านเมือง องค์ประกอบในการกระทำผิดนั้นผู้กระทำผิดได้กระทำเช่นไรเป็นความผิดฐาน อาบัติปาราชิกหรืออาบัติข้ออื่น เช่น อาบัติสังฆาทิเสส หรือ อาบัติปาจิตตีย์นั้นได้มีผู้รู้อธิบาย

ตีความไว้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง (วิมหา. (ไทย) 1/373/243-244) สำหรับวินัยข้ออนัตตนั้น ยังมีความเข้าใจผิด และดูเหมือนว่า ไม่ค่อยได้รับความใส่ใจในอาบัตินิยตเท่าใดนัก

บทความนี้จึงต้องการจะศึกษาวิเคราะห์หลักอนัตตในพระวินัยปิฎกซึ่งได้บัญญัติขึ้นในสมัยพุทธกาลที่เป็นด้านประวัติและพัฒนาการกระบวนการพิจารณาการกระทำความผิดวินัยอนัตตตลอดของคณะสงฆ์ไทย เพื่อความเข้าใจในพระวินัยบัญญัติข้ออนัตตต่อไป แล้วนำมาเปรียบเทียบการพิจารณาโทษประมวลกฎหมายอาญา แห่งราชอาณาจักรไทยปรากฏว่ามีลักษณะอย่างไร

พัฒนาการการบัญญัติพระวินัยในพระพุทธศาสนาเถรวาท

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ว่าด้วยความจริงของชีวิตเป็นศาสนาที่ว่าด้วยความเป็นเหตุเป็นผล ที่สอนให้เห็นถึงความดับทุกข์ หรือบ่งชี้ในการกระทำว่าเจตนา เป็นตัวกำหนดในเรื่องบาปบุญ โทษ ผลของการกระทำ ดังพุทธวจนะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า “กลยาณการี กลยาณํ ปาปการี จ ปापํ” แปลความว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว (ขุ.ขุ. (ไทย) 19/27/163) หรือ “เจตนาหิ ภิกขเว กम्मํ วทามิ” แปลความว่า ภิกษุทั้งหลายเรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม (อง.ฉก. (ไทย) 22/63/577) ฉะนั้น กรรม คือกิจที่บุคคลลงใจทำ หรือทำด้วยเจตนาซึ่งประกอบไปด้วยความตั้งใจแล้วกระทำด้วย วาจา ใจ ถ้าทำด้วยไม่เจตนา ถ้าไม่มีเจตนา ก็ไม่ถือว่าเป็นกรรม ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเชื่อว่ากรรม เป็นเครื่องบ่งชี้เจตนา หรือแสดงออกซึ่งเจตนา ดังนั้นหลักพุทธพจน์ดังกล่าว ถือว่าเป็นหลักเป็นอมตวาจาที่ชาวพุทธหรือพุทธศาสนิกชนยังยึดถือและปฏิบัติเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขลดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมที่ตามมา หลักเกณฑ์ในเรื่องเจตนาจึงเป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินที่จะเป็นสิ่งที่บ่งบอกชี้ได้ว่าการกระทำใดที่เป็นองค์ประกอบสำเร็จเป็นความผิดในเรื่องกรรมทางพระพุทธศาสนา ก็น่าจะมีสอดคล้องตามหลักในเรื่องเจตนาในประมวลกฎหมายอาญา

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าปัญหาในเรื่องการกระทำความผิดต่าง ๆ ที่มักจะพบทั้งในอดีตและปัจจุบันนั้น ล้วนแต่เกิดจากเจตนาของบุคคลนั้นๆ เป็นเหตุไม่ว่าจะทางด้านพระพุทธศาสนาและกฎหมายอาญาที่ใช้ในการปกครองบ้านเมืองล้วนต้องอาศัยเจตนาเป็นเครื่องกำหนด หรือวางแนวทางต่างๆ ในการลงโทษทั้งสิ้น

ความเข้าใจในเรื่องกรรมนั้น พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า “เรากล่าวเจตนา (ความตั้งใจ) ว่าเป็นกรรม เพราะคนตั้งใจ คือ มีใจมุ่งมั่น จึงทำทั้งทางกายบ้าง ทางวาจาบ้างและทางใจบ้าง” ฉะนั้น กรรม คือ กิจที่บุคคลที่จงใจทำ หรือ ทำด้วยเจตนา ถ้าทำด้วยไม่มีเจตนา ไม่เรียกว่า กรรม พระพุทธเจ้าได้จำแนกแสดงเป็นทางปฏิบัติไว้ชัดเจน เรียกว่า กรรมบถ แปลว่า ทางกรรม ได้แก่

1) กายกรรม (กรรมทางกาย) นั้น ฆ่าสัตว์ 1 ลักขณที่เจ้าของไม่ได้ให้ 1 ประพฤติผิดในกาม 1 เป็นอกุศล ไม่ดี เว้นจากการทำอย่างนั้นและอนุเคราะห์เกื้อกูลเขา 1 เลี้ยงชีพในที่ชอบ 1 สังวรในกาม 1 เป็นกุศล ส่วนดี

2) วจีกรรม (กรรมทางวาจา) นั้น พุตมสา 1 พุตส่อเสียด 1 (เพื่อให้เขาแตกกัน) 1 พุตหยาบ(ด้วยใจมีโทษ) เพื่อให้เขาเจ็บใจ) 1 พุตเพ้อเจ้อเหลวไหล 1 เป็นอกุศล ไม่ดี เว้นจากการพูดอย่างนั้นและพูดแต่คำจริง 1

พูดสมมุติสมาน 1 พูดคำสุภาพพระรื่นหูจับใจ 1 พูดมีหลักฐานถูกต้อง ชอบด้วยกาลเทศะ 1 เป็นกุศลกรรม เป็นส่วนดี

3) มโนกรรม (กรรมทางใจ) นั้น คิดเพ่งเล็งอยากได้ของเขามาเป็นของตนเอง 1 คิดพยาบาทมุ่งร้ายเขา 1 มีความเห็นผิดจากคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว 1 เป็นอกุศล ไม่ดีไม่คิดอย่างนั้น และคิดเผื่อแผ่ 1 คิดแผ่เมตตาจิตให้เขาอยู่เป็นสุข 1 คิดเห็นชอบตามคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 1 เป็นกุศล เป็นส่วนดี (สมเด็จพระญาณสังวร, 2539 : 12)

ประวัติและพัฒนาการการบัญญัติพระวินัยในพระไตรปิฎก บทบัญญัติพระวินัยทั้งหลายที่พระพุทธองค์บัญญัติขึ้นนั้นแต่ละข้อจะต้องมีพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งได้กระทำความผิดเสียก่อน จากนั้นพระองค์ก็ได้บัญญัติพระวินัยข้อนั้น ๆ ขึ้น แต่พระภิกษุรูปแรกที่ได้กระทำความผิดครั้งแรก (อาทิกัมมิกะ) จะไม่ถือว่ามีความผิดเนื่องจากยังไม่ได้มีบัญญัติพระวินัยข้อนั้นๆเอาไว้ แต่ต่อมาถ้าพระภิกษุรูปใดไปกระทำความผิดซ้ำหรือทำผิดอาบัติเช่นที่ภิกษุรูปเดิมได้กระทำไว้ ต้องมีความผิด เป็นอาบัติ จะมาอ้างว่าไม่รู้ว่ามีพระวินัยข้อนั้นมีอยู่ไม่ได้ ตัวอย่างกรณี อาบัติปาราชิกข้อเสพเมถุนของพระสุทิน พระสุทินเป็นอาทิกัมมิกะ ต้นบัญญัติ ไม่เป็นอาบัติ ส่วนผู้อื่นเสพเมถุนต้องอาบัติปาราชิกทันที แต่ก็ยังมีข้อที่ได้รับการยกเว้นเป็นพิเศษ โดยสังเขปมีดังนี้ คือ (วิ.มหา.(ไทย) 1/66/53) 1) ภิกษุผู้นอนหลับไม่รู้ตัว 2) ภิกษุถูกข่มขืนโดยไม่ยินยอม 3) ภิกษุเป็นบ้าคลั่ง จนถึงไม่มีสติสัมปชัญญะ 4) ภิกษุผู้เพ้อถึงไม่รู้สีกตัว หลงไหลไม่ได้สติ 5) ภิกษุกระสับกระส่าย เพราะทุกขเวทนาทรมานถึงไม่มีสติ 6) ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ เช่นพระสุทิน ผู้แรกเสพเมถุนธรรมก่อนภิกษุอื่น ซึ่งเป็นเหตุให้ทรงบัญญัติปฐมปาราชิก ภิกษุรู้ตัวอยู่ แต่ไม่มีจิตยินดีเลย เช่นถูกผู้อื่นข่มขืนทำเมถุนธรรม ในนิमितของตน เป็นต้น

พระวินัยที่มีการบัญญัติสิกขาบทโดยพระพุทธเจ้า มีทั้งหมด 9 ประเภท คือ 1) ปาราชิก 2) สังฆาทิเสส 3) อนินย 4) นิสสัคคียปาจิตตีย์ 5) ปาจิตตีย์ 6) ปาฏิเทสนียะ 7) เสขียะสารูป 8) โภชนปฏิสังยุตต์ 9) อธิกรณสมณะ พระวินัยเป็นกฎหมายหรือระเบียบที่มีไว้เพื่อลงโทษหรือพิจารณาโทษแก่ภิกษุผู้กระทำความผิด พระวินัย โทษที่ลงนั้นจะหนัก หรือเบาอยู่ที่ประเภทของพระวินัย และโทษนั้นเป็นโทษทางจิตใจ โทษทางพระวินัยนั้นไม่มีการลงโทษย้อนหลัง

ประเภทและอาบัติของพระภิกษุ ตามสิกขาบท 227 ข้อ มีดังต่อไปนี้คือ ปาราชิก 4 ข้อ สังฆาทิเสส 13 ข้อ อนินย 2 ข้อ นิสสัคคียปาจิตตีย์ 30 ข้อ ปาจิตตีย์ 92 ข้อ ปาฏิเทสนียะ 4 ข้อ เสขียะ 75 ข้อ (แบ่งกลุ่มเป็น สารูป 26 ข้อ โภชนปฏิสังยุตต์ 30 ข้อ ธิมมเทสนาปฏิสังยุตต์ 16 ข้อ ปกิณณกะ 3 ข้อ) และอธิกรณสมณะ 7 ข้อ

การกำหนดโทษ มีหนัก เบา ตามประเภทความผิด และมีวิธีแสดงคืนอาบัติตามระดับความหนักเบาของอาบัติที่ต้อง ซึ่งแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท คือ (วิ.อ. (บาลี) 1/39/233)

1) อาบัติหนักที่สุด (วิ.มหา.(ไทย) 1/45-66/34-52) หมายถึง ละเมิดแล้วขาดจากความเป็นภิกษุทันที ไม่ว่าจะมิคนรู้หรือไม่ก็ตาม เรียกว่า อาบัติปาราชิก ภิกษุล่วงอาบัติปาราชิกเพียงข้อใดข้อหนึ่งแล้ว ย่อมไม่สามารถอยู่ร่วมกับภิกษุทั้งหลายเหมือนก่อนได้อีก เป็นปาราชิกหาสังวาสมิได้ (วิ.มหา. (ไทย) 1/52/31) เป็น

ปาราชิก แปลว่า ผู้พ่ายแพ้(สารตถ.ฎีกา (บาลี) 2/55/103) แม้จะอุปสมบทอีก ก็ไม่เป็นภิกษุโดยชอบด้วยพระวินัยตลอดชาติ อาบัติในสิกขาบทนี้ จึงเป็น อเทกัจฉา คือแก้ไขไม่ได้ เป็น อนวเสสา คือหาส่วนเหลือมิได้ เป็น มูลเฉท คือตัดรากเหง้า ภิกษุจะล่วงมิได้เลยเด็ดขาด ปาราชิก มี 4 ข้อ คือ (1) เสพเมถุน แม้กับสัตว์เดรัจฉาน ตัวเมีย (ร่วมสังวาสกับคนหรือสัตว์) (2) ถือนาถทรัพย์ที่เจ้าของไม่ได้ให้มาเป็นของตน จากบ้านก็ดี จากปากก็ดี (ขโมย) ได้ราคา 5 มาสก (3) พรากมนุษย์จากชีวิต (ฆ่าคน)หรือแสวงหาศาสตรา ปองยา หรือ สรรเสริญคุณแห่งความตาย อันจะนำไปสู่ความตายของมนุษย์ (4) กล่าวอวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน (พูดอวดคุณวิเศษ เช่น ฌาน สมาบัติ มรรค ผลที่ไม่มีจริงในตน)

ทั้ง 4 สิกขาบทนี้ ผู้ล่วงละเมิดจะหมดสภาพจากความเป็นภิกษุทันที และจะบวชอีกไม่ได้ตลอดชีวิต พระอรหันตญาณได้เปรียบเทียบกับเสมียนนักโทษที่ถูกประหารชีวิตตามกฎหมายบ้านเมืองไม่สามารถฟื้นคืนชีพมาอีก ไม่มีทางแสดงคืนได้ นอกจากจะปฏิญาณตนเป็นฆราวาสเสียก่อน ทำเช่นนี้ จะพ้นจากโทษนั้นจะสามารถปฏิบัติธรรมจนบรรลุสูงขึ้นโดยลำดับได้อีก ดังกล่าวในอัฐกถาจุฬัจฉรา สังฆาฏสูตร อ้างในตามรอยพระอรหันต์ของพุทธทาสภิกขุ ว่า “ภิกษุผู้ต้องปาราชิกแล้วละเพศภิกษุเสีย อยู่ในเพศสามเณร รักษาศีลสิบให้บริบูรณ์ ขยอขวยในภาวนา บางพวกก็ยังเป็นโสดาบัน สกทาคามี อนาคามี บางพวกเกิดในเทวโลก”(พุทธทาสภิกขุ, 2539 : 23) หมายความว่า ผู้ต้องอาบัติปาราชิกเมื่อแสดงคืนแล้วสามารถบรรลุโลกุตระธรรมได้อีก หากผู้นั้นมีความตั้งใจรักษาศีลปฏิบัติสมาธิภาวนา โลกุตระธรรม หากบรรลุขั้นต้นแล้ว ย่อมสามารถบรรลุขั้นสูง คือ อรหันต์ได้ ดังนั้นการแสดงคืนอาบัติปาราชิก คือ การละเพศภิกษุอาบัติหนักที่สุดเกี่ยวกับอนิยต ข้อที่ 1 ภิกษุนั่งในที่ ลับตากับผู้หญิง(อาสนะกำบัง) ภิกษุนั้นสามารถล่วงละเมิด อาบัติปาราชิกข้อที่ 1 คือ การเสพเมถุนได้

2) อาบัติหนักรองลงมา คือ อาบัติสังฆาติเสส สังฆาติเสส (วิ.มหา.(ไทย) 1/436/466) ความหมายของสังฆาติเสส คำว่าสังฆาติเสส มาจากคำว่า สังฆะ+อาทิ เสสะ = อาบัติที่ต้องอาศัยสงฆ์ทั้งในกรรมเบื้องต้นและกรรมที่เหลือ อธิบายว่า กรรมเบื้องต้น (อาทิกรรม) คือปริวาส และ มานัต คือ เมื่อภิกษุต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว จะต้องอยู่ปริวาสเท่ากับจำนวนวันที่ปกปิดไว้ หลังจากนั้นมาอยู่มานัตอีก 6 ราตรี ทั้งขั้นตอนปริวาสและขั้นตอนการอยู่มานัตนี้ ต้องอาศัยสงฆ์เป็นผู้ให้ โดยผ่านพิธีสงฆ์ที่เรียกว่า ญัตติจตุตถกรรมวาจา ส่วนกรรมที่เหลือ (เสสกรรม) ได้แก่การชกเข้าหมุ่ หรือการสวดอัพภาน เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการประพฤติ ฐานานวิธี (วิธีออกจากอาบัติสังฆาติเสส) จะต้องอาศัยพระสงฆ์อย่างน้อย 20 รูป สวดให้พ้นจากอาบัติสังฆาติเสสขั้นตอนนี้เป็นญัตติจตุตถกรรมวาจาเช่นเดียวกัน เมื่อผ่านขั้นตอนนี้ไปแล้ว ภิกษุนั้นจึงถือว่าพ้นจากอาบัติสังฆาติเสส เป็นปกติตตะภิกษุ (ภิกษุที่เป็นปกติ) เหมือนเดิม

อาบัติสังฆาติเสส ทั้ง 13 สิกขาบท ภิกษุฝ่าฝืนแล้วไม่ถึงการขาดจากความเป็นภิกษุแต่ต้องอยู่ปริวาสหรืออยู่มานัต คือ การลงโทษกับบริเวณตัวเอง ประจานตัวเองตามกรรมวิธีของสงฆ์ การแสดงคืนการอยู่ปริวาสหรืออยู่กรรม คือ ภิกษุใดเมื่อต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว ถ้าไม่ปกปิดไว้ก็เพียงแต่ขอมานัตต่อสงฆ์ตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป แล้วให้อยู่มานัตครบ 6 ราตรี เมื่ออยู่ครบแล้วก็ไปขออัพภานต่อสงฆ์ 20 รูป เมื่อออกอัพภานแล้วก็ไปอันเสร็จพิธี ถ้าปกปิดไว้นานเท่าใดต้องอยู่ปริวาสนานเท่าจำนวนวันที่ปิดไว้ก่อนแล้วจึงไปขอขมานัต อยู่

มานัตต่ออีก 6 ราตรี จึงจะได้อัฟกานภิกษุที่อยู่ปรินิพพานจะถูกตัดสิทธิต่าง ๆ มากมาย เช่น ไม่ให้ทำหน้าที่พระเถระ ห้ามถือสิทธิแห่งภิกษุปกติ ห้ามถือสิทธิอันพึงได้ตามลำดับพรรษา ฯลฯ ซึ่งการตัดสิทธิต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 94 ข้อ (วิ.มท. (ไทย) 1/436/466)

การประพตัตถ์ของภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสพึงแสดงคืนโดยการอยู่มานัตและการอยู่ปรินิพพาน ซึ่งการอยู่ปรินิพพานหรืออยู่กรรมมี 3 แบบ คือ (พระราชธรรมนิเทศ (ระเบียบ ฐิตญาณ), 2543 : 136) (1) ปฏิจันนปรินิพพาน : การอยู่ปรินิพพานเพื่ออาบัติที่ปกปิดไว้ตามจำนวนวันที่ปิดไว้ (2) สุทนต์ปรินิพพาน : การอยู่ปรินิพพานของท่านที่ต้องอาบัติซ้ำซ้อนจนจำวัน และจำนวนอาบัติไม่ได้ ต้องอยู่ไปจนกว่าจะรู้สึกว่าจะครบวันที่ปิดไว้ (3) สโมธานปรินิพพาน : การอยู่ปรินิพพานของท่านที่ต้องอาบัติมากแต่กำหนดวันที่ปิด และจำนวนอาบัติได้ ให้รวมอาบัติทั้งหมดเข้าด้วยกัน อยู่ไปจนครบวันที่ปิดแล้วขอมานัตจากสงฆ์อยู่มานัตอีก 6 ราตรี การอยู่ปรินิพพานเป็นโทษที่ทำให้ผู้ต้องอาบัติได้รับโทษนาน ซึ่งมีผลทั้งทางกายและทางใจเปรียบเสมือนการจำคุก และกักขังในโทษฝ่ายบ้านเมือง เพื่อให้รู้สำนึกแล้วเข็ดหลาบจะได้ไม่หวนกลับมาทำความชั่วอีก

ในสังฆาทิเสส 13 สิกขาบท มีอาบัติที่เกี่ยวข้องกับอนิยต ทั้ง ข้อที่ 1 นั่งในที่ลับตากับหญิง และข้อ 2 นั่งในที่ลับตากับหญิง(ที่ซึ่งไม่มีใครสามารถจะได้ยินถ้อยคำที่สนทนากันตามปกติได้) ที่ภิกษุสามารถล่วงอาบัติได้เพียง 4 สิกขาบท ได้แก่ สิกขาบท ที่ 2 ภิกษุมิจิตกำหนด จับต้องกายหญิง ด้วยการ ลูบคลำ เคล้าคลึง จับมือ ช้องผมหรืออวัยวะอันใดก็ตามของสตรีเพศ, สิกขาบทที่ 3 ภิกษุพูดจาตะลอม เกี่ยวพาราสิ เกาะเกาะสตรีเพศ, สิกขาบทที่ 4 ภิกษุการกล่าวถึงคุณในการบำเรอตนด้วยกาม หรือ ถ้อยคำพาดพิงเมถุนสิกขาบทที่ 5 ภิกษุทำตัวเป็นพ่อสื่อรัก บอกความต้องการของอีกฝ่ายให้กับหญิงหรือชาย แม้สามีกับภรรยา หรือแม้แต่หญิงชายบริการในการปรับอาบัติสังฆาทิเสส โทษรองลงมาจากปาราชิก ภิกษุสามารถล่วงละเมิดที่เกี่ยวข้องกับอนิยตมีเพียง 4 สิกขาบท ที่ยกแสดงแล้ว

3) อาบัติเบา (วิ.อ. (บาลี) 3/213/295) หมวดนี้มีมากมายเกี่ยวกับมารยาททั่วไปก็มิ เกี่ยวกับการกินอยู่ก็มีถ้าต้องอาบัติหรือฝ่าฝืนแล้วเพียงแต่ “ปลงอาบัติ” หรือสารภาพผิดต่อหน้าพระภิกษุอย่างน้อยหนึ่งรูปก็พ้นผิด อาบัติประเภทนี้ได้แก่ อาบัติอุลลัจจัย อาบัติปาจิตตีย์ อาบัติปาฏิเทสนียะ อาบัติทุกกฏ และอาบัติทุพภาสิต การแสดงอาบัติคือการประจานความผิดของตน และรับว่าจะระวังไม่ให้เกิดขึ้นอีกต่อไป อาบัติเบาที่เกี่ยวข้องกับอนิยตทั้ง 2 ข้อ (นั่งในที่ลับตา และนั่งในที่ลับตากับผู้หญิง) ที่ภิกษุสามารถล่วงละเมิดได้ มีหลายข้อสามารถปรับอาบัติ ปาจิตตีย์ ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติต่อไปนี้(วิ.มท. (ไทย) 1/131)

1. พระเสยยกะ 1 สิกขาบท
2. พระอุทายี 4 สิกขาบท
3. พระภิกษุชาวเมืองอาฬวี 1 สิกขาบท
4. พระฉันทะ 1 สิกขาบท
5. พระเมตติยะ พระภุมมชกะ 2 สิกขาบท

6. พระเทวทัต 1 สิกขาบท

7. พระพวกของพระเทวทัต 1 สิกขาบท

8. พระอัสสชิและพระปัญพสกะ 1 สิกขาบท

เพื่อให้เป็นธรรมสำหรับผู้ถูกกล่าวหา จึงมีเนื้อหาพระบัญญัติเกี่ยวกับเงื่อนไขที่ถูกปรับโทษไว้ดังนี้

1. ภิกษุยอมรับว่าล่วงละเมิดพระบัญญัติใด ให้ปรับอาบัติตามพระบัญญัตินั้น

2. บุคคลที่กล่าวหาอาบัติ จะต้องเป็นอุบาสกหรืออุบาสิกาถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งมีคุณธรรม มีศรัทธาและเข้าใจหลักพระพุทธศาสนาดี ต้องบรรลุลุทธิอย่างต่ำเป็นโสดาบันขึ้นไป (วิ.อ. (บาลี) 2/444–445/135) เมื่อบุคคลเช่นนี้ กล่าวหาภิกษุว่าต้องอาบัติ แม้ภิกษุจะไม่ยอมรับว่าละเมิดพระบัญญัติก็ให้ปรับโทษตามคำกล่าวหาของบุคคลเช่นนั้น เพราะมีคุณธรรมน่าเชื่อถือ

อนียตในพระวินัยปิฎก

1. ความหมายอนียต

อนียต(วิ.มหา.(ไทย) 1/444/474) หรือ สิกขาบทอันไม่แน่ว่าจะปรับอาบัติอย่างไรแน้นอยู่ใน “อนียตกัณฑ์” แปลว่า ไม่แน่นอน กล่าว คือ ไม่แน่ว่าจะปรับอาบัติแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดด้วยอาบัติใด เช่น ปราราชิก หรือ สังฆาทิเสส หรือ ปาจิตตีย์ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งหมด มีจำนวน 2 สิกขาบท ซึ่งเป็นความผิดที่ไม่กระจ่างชัด ว่าควรจัดเป็นโทษระดับใด จึงต้องมีการไต่สวนและพิจารณากำหนดขึ้นโทษตามพยานหลักฐาน และหนักไปในทางแนะนำวิีตติสินอาบัติและเป็นโทษทางจิตใจ แต่ก็มุ่งอยู่ว่า ห้ามภิกษุนั่งในที่ลับตาภิตาม ลับหู (ไม่ลับตา) ก็ตาม กับหญิง เว้นแต่ในที่ลับตาจะมีชายผู้รู้เดียวสาอยู่ด้วย แต่ในที่ลับหู หรือชายผู้รู้เดียวส้านังเป็นเพื่อนอยู่ด้วยก็พ้นจากความเป็นที่ลับหูไป ผู้โจทก์อาบัติที่ควรเชื่อในครั้งนั้น หมายถึง พระอริยบุคคล เช่น นางวิสาขา แต่โดยใจความหมายถึง ผู้ที่พบเห็น เป็นผู้มิอาจควรเชื่อได้เป็นหลักฐาน เป็นต้น

กรณีการโจทก์อาบัติตามอนียต ข้อที่ 1 ภิกษุนั่งหรือนอนในที่ลับตากับหญิงตามลำพังมีคนเชื่อถือได้มากกล่าวโทษด้วยอาบัติ 3 อย่าง ว่าเธอต้องอาบัติ ปราราชิก หรือ สังฆาทิเสส หรือ ปาจิตตีย์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ ทั้ง 3 อย่าง ในอีกกรณีหนึ่ง ตามอนียตข้อที่ 2 ภิกษุนั่งหรือนอนในที่ลับหูกับหญิงตามลำพัง มีคนเชื่อถือได้มากกล่าวโทษด้วยอาบัติ 2 อย่าง ว่าเธอต้องอาบัติ สังฆาทิเสส หรือ ปาจิตตีย์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ ทั้ง 2 อย่าง ถ้าไม่มีพยานหลักฐานหรือผู้เป็นโจทก์มิได้ระบุชัดเจนว่าทำอะไรกันบ้าง พระวินัยธรควรปรับอาบัติตามคำยอมรับของภิกษุ ถ้าผู้เป็นโจทก์มีพยานหลักฐานและระบุชัดเจนว่า ภิกษุทำอย่างนั้น ต้องอาบัตินั้น แม้ภิกษุไม่รับ พระวินัยธรรค์ควรพิจารณาตามรูปความและฟังความคำของพยานแล้วปรับปรับอาบัติตามข้อเท็จจริง

2. ลักษณะความผิดในอนียตวินัยแต่ละข้อ

ลักษณะความผิดในอนียตวินัยแต่ละข้อนั้น พระพุทธองค์ได้บัญญัติไว้ จำนวน 2 ข้อดังนี้ คือ

1) สิกขาบทที่ 1 บัญญัติว่า ภิกษุนั่งในที่ลับตากับหญิง สองต่อสอง ถ้ามีคน ที่ควรเชื่อได้มาพูดด้วยธรรม (อาบัติ) 3 อย่าง คือ ปราราชิก หรือ สังฆาทิเสส หรือ ปาจิตตีย์ อย่างใดอย่างหนึ่ง ภิกษุรับอย่างใดให้

ปรบอย่างนั้น หรือเขาว่าจำเพาะธรรม (อาบัติ) อย่างไรให้ปรบอย่างนั้นที่มาของปฐมบัญญัติข้อที่ 1 เรื่อง พระอุทายีกับนางวิสาขา มิครมาตาโดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน ครั้นนั้น ท่านพระอุทายีเป็นพระประจำสกุลในพระนครสาวัตถีเข้าไปหาสกุลเป็นอันมาก สมัยนั้น สวาน้อยแห่งสกุล อุปัฏฐากของท่านพระอุทายี เป็นสตรีที่มารดาบิดายกให้แก่หนุ่มน้อยของสกุลหนึ่ง ครั้นเวลาเช้า ท่านพระอุทายีครองอันตราวาสแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไปหาสกุลนั้น ครั้นแล้วจึงได้ถามพวกชาวบ้านว่า สวาน้อยผู้มีชื่อนี้ อยู่ไหน พวกชาวบ้านตอบอย่างนี้ว่า พวกข้าพเจ้าได้ยกให้แก่หนุ่มน้อยของสกุลโน้นแล้ว เจ้าข้า แม้สกุลนั้นแลก็เป็นอุปัฏฐากของท่านพระอุทายี จึงท่านพระอุทายีเข้าไปหาสกุลนั้น ครั้นแล้วจึงถามพวกชาวบ้านว่า สตรีผู้มีชื่อนี้ อยู่ไหน?

พวกชาวบ้านตอบว่า นางน้อยอยู่ในห้อง เจ้าข้าจึงท่านพระอุทายีเข้าไปหาสวาน้อยนั้น ครั้นแล้วสำเร็จการนั่งในที่ลับคือในอาสนะกำบัง ซึ่งพอจะทำการได้กับสวาน้อยนั้น หนึ่งต่อหนึ่ง เจริญจากแล้วธรรมอยู่ ควรแก่เวลาโดยสมัยนั้นแล นางวิสาขา มิครมาตา เป็นสตรีมีบุตรมาก มีนิตตามาก มีบุตรไม่มีโรค มีนิตดาไม่มีโรค ซึ่งโลกสมมติว่าเป็นมิ่งมงคล พวกชาวบ้านเชิญนางไปให้ รับประทานอาหารก่อนในงานบำเพ็ญกุศล งานมงคล งานมหรสพ ครั้นนั้น นางวิสาขา มิครมาตา ได้ถูกเชิญไปสู่สกุลนั้น นางได้เห็นพระอุทายี นั่งในที่ลับคือในอาสนะกำบัง ซึ่ง พอจะทำการได้กับหญิงสาวนั้น หนึ่งต่อหนึ่ง ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้แก่ท่านพระอุทายีว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า การที่พระคุณเจ้าสำเร็จการนั่งในที่ลับคือในอาสนะกำบัง ซึ่งพอจะทำการได้กับ มาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่งเช่นนี้ ไม่เหมาะ ไม่ควร แม้พระคุณเจ้าจะไม่ต้องการด้วยธรรมนั้น ก็จริง ถึงอย่างนั้น พวกชาวบ้านผู้ที่ไม่เลื่อมใส จะบอกให้เชื่อได้โดยยาก ท่านพระอุทายี แม้นางวิสาขา มิครมาตา ว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ก็มีได้เชื่อฟัง

เมื่อนางวิสาขา มิครมาตา กลับไปแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างพากันเพ่งโทษ ตีเตียนโทษกันว่าไฉนท่านพระอุทายีจึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบัง ซึ่งพอจะทำการได้กับมาตุคาม(แปลว่า หญิง) สองต่อสองเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้น แต่พระผู้มีพระภาคประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ใน เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูกรอุทายีข้าว่า เธอสำเร็จการนั่ง ในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง ซึ่งพอจะทำการได้กับมาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่งจริงหรือ? ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ดูกรโมฆบุรุษ ไฉน เธอจึงได้ สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง ซึ่งพอจะทำการได้กับมาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่งเล่า การกระทำของเธอนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความ เลื่อมใสยิ่ง ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใส ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใสและเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้งพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุทายีโดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่ง ความเป็นคนเลี้ยยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียรโดยอเนกปริยายแล้วทรงกระทำธรรมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสม แก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า เราจักบัญญัติสิกขาบทว่า

อนึ่ง ภิกษุใดรูปเดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง พอจะทำการได้กับมาตุคามผู้เดียว อุบาสิกาไม่ว่าชาติที่เชื่อได้ เห็นภิกษุกันมาตุคาม นั้นนั่นแล้ว พุดขึ้นด้วยธรรม 3 ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ด้วยปาราชิกก็ดี ด้วย สังฆาติเสสก็ดี ด้วยปาจิตติยก็ดี ภิกษุปฏิญาณซึ่งการนั่ง พึงถูกปรับด้วยธรรม 3 ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ด้วยปาราชิกบ้าง ด้วยสังฆาติเสสบ้าง ด้วยปาจิตติยบ้าง อีกอย่างหนึ่ง อุบาสิกาไม่ว่าชาติที่เชื่อได้นั้น กล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้นพึงถูกปรับ ด้วยธรรมนั้นธรรมนี้ชื่อ อนียต

ความผิดตามโจทก์ หมายความว่า โจทก์ทราบ ว่า ภิกษุนั่งในที่ลับต่อกับหญิง แต่ได้ยินเสียงการร่วมสังวาส หรือ การเกี่ยวพาราสีกัน จึงโจทก์ว่า ภิกษุเสพเมถุน หรือพุดเกี่ยวหญิงหากสอบสวนได้ความเป็นสัตย์จาม โจทก์ก็ปรับอาบัติตามข้อกล่าวหาความผิดอาบัติ อนียต คือ ภิกษุนั้นได้นั่งที่ลับตา 1 ผู้ที่นั่งด้วย เป็นหญิง 1 ถ้าภิกษุนั้นได้ล่วงประเวณี คือ เสพเมถุนหญิงนั้น ต้องอาบัติปาราชิก ถ้าจับต้องกายหญิง ต้องอาบัติสังฆาติเสสถ้าเพียงแต่นั่ง ต้องอาบัติปาจิตติย หากนั่งในที่ลับหุบหญิงตามลำพัง ถ้าพระภิกษุจับต้องกายหญิงต้องอาบัติสังฆาติเสส ถ้าเพียงแต่นั่ง ต้องอาบัติปาจิตติย ตามความผิดตัวอย่าง การปรับอาบัติตามคำสารภาพของภิกษุ จำเลย ภิกษุไม่ได้เสพเมถุน แต่อ้างว่าได้เคล้าคลึง จับมือ จับข้อมผม ลูบคลำ จับต้องอวัยวะอันใดก็ตามของสตรีเพศ 1 พุดจาหยาบคายเกะแอะสตรีเพศ เกี่ยวพาราสี 1 การกล่าวถึงคุณในการบำเรอตนด้วยกาม หรือถ้อยคำพาดพิงเมถุน 1 ทำตัวเป็นสื่อรัก บอกความต้องการของอีกฝ่ายให้กับหญิงหรือชาย แม้สามีกับภรรยา หรือแม้แต่หญิงขายบริการ 1 ให้ปรับอาบัติ สังฆาติเสส

ถ้าภิกษุไม่ได้เสพเมถุน และไม่ได้เคล้าคลึง จับมือ จับข้อมผม ลูบคลำ จับต้องอวัยวะอันใดก็ตามของสตรีเพศ 1 พุดจาหยาบคาย เกะแอะสตรีเพศ เกี่ยวพาราสี 1 การกล่าวถึงคุณในการบำเรอตนด้วยกาม หรือถ้อยคำพาดพิงเมถุน 1 ทำตัวเป็นสื่อรัก บอกความต้องการของอีกฝ่ายให้กับหญิงหรือชาย แม้สามีกับภรรยา หรือแม้แต่หญิงขายบริการ 1 แต่สารภาพว่าได้อยู่ในที่ลับต่อกับหญิงสองต่อสองจริง ให้ปรับอาบัติ ปาจิตติย

2) สิกขาบทที่ 2 บัญญัติว่า ภิกษุนั่งในที่ลับหุบหญิงสองต่อสอง ถ้ามีคนที่ควรเชื่อได้มาพุดด้วยธรรม (อาบัติ) 2 อย่าง คือ สังฆาติเสส หรือ ปาจิตติย อย่างใดอย่างหนึ่งภิกษุรับอย่างใดให้ปรับอย่างนั้น หรือเขาว่าจำเพาะธรรม (อาบัติ) อย่างใดให้ปรับอย่างนั้นที่มาของปฐมบัญญัติ เรื่องพระอุทายี กับนางวิสาขา มีกรรมมาตาโดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระพุทเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอานาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสารวัตถิ ครั้งนั้น ท่านพระอุทายีดำริว่า พระผู้มีพระภาค ทรงห้ามการสำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง พอจะทำการได้กับมาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่ง จึงสำเร็จการนั่งในที่ลับ กับสาวน้อยคนนั้นแล หนึ่งต่อหนึ่ง

เจรจากล่าวธรรมอยู่ ควรแก่เวลาแม้ครั้งที่สองแล นางวิสาขา มิครมาตา ก็ได้ถูกเชิญไปสู่สกุลนั้น นางได้เห็นท่าน พระอุทายเป็นที่ลับ กับสาวน้อยนั้นแล หนึ่งต่อหนึ่ง ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอุทายี ว่าข้าแต่พระคุณเจ้าการที่พระคุณเจ้านั่งในที่ลับ กับมาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่งเช่นนี้ ไม่เหมาะ ไม่ควร พระคุณเจ้าแม่ไม่ต้องการด้วยธรรมนั้นก็จริง ถึงอย่างนั้น พวกชาวบ้านผู้ที่ไม่เลื่อมใส จะบอกให้เชื่อได้โดยยาก ท่านพระอุทายีแม่ถูกนางวิสาขา มิครมาตา ว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ก็มีได้เชื่อฟัง

เมื่อนางวิสาขา มิครมาตากลับไปแล้ว ได้แจ้งนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็พากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่าโฉนท่านพระอุทายี จึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับ กับมาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่งเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบทว่า อนึ่ง สถานหาเป็นอาสนะกำบังไม่เลยทีเดียว หาเป็นที่พอจะทำการ ได้ไม่ แต่เป็นที่พอจะพูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบได้อยู่ แลภิกษุใดรูปเดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับด้วยมาตุคามผู้เดียว ในอาสนะมีรูปอย่างนั้น อุบาสิกามีวาจา ที่เชื่อได้เห็นภิกษุกับมาตุคามนั้นแล้วพูดขึ้นด้วยธรรม 2 ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยสังฆาติเสสก็ดี ด้วยปาจิตตียก็ดี ภิกษุปฏิญาณซึ่งการนั่ง ฟังถูกปรับด้วย ธรรม 2 ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยสังฆาติเสสบ้าง ด้วยปาจิตตียบ้าง อีก อย่างหนึ่ง อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้นั้นกล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้นฟังถูกปรับด้วยธรรม นั้นแม้ธรรมนี้ก็ชื่อ อนินย

ในกรณีการนั่งในที่ลับหู 2 วิธีพิจารณาก็ไม่ต่างจากกรณีการนั่งในที่ลับตา คือ มองเห็นแต่ไม่ได้ยิน โจรที่ไม่สามารถโจทถึงอาบัติปาราชิก แต่ อาบัติที่เหลือ คือ สังฆาติเสส และปาจิตตียยังสามารถปรับได้ ตามโจทก์ฟ้อง หรือ ตามคำสารภาพของภิกษุจำเลยเช่นกัน

3. องค์ประกอบและลักษณะของความผิดในอนินยพระวินัยปิฎก

องค์ประกอบ สิกขาบททั้ง 2 อย่าง ไม่ใช่อาบัติแผนกหนึ่ง แต่เป็นแบบสำหรับพิจารณาความผิดเกี่ยวกับผู้หญิง หญิงนั้นแม้แต่เกิดในวันนั้น หากภิกษุได้นั่งในที่ลับตากับหญิงหนึ่งต่อหนึ่ง ก็เกิดความผิดอย่างใดอย่าง หรือทั้ง 3 อย่าง คือ ปาราชิก หรือ สังฆาติเสส หรือปาจิตตีย ถ้านั่งในที่ลับหูกับหญิงหนึ่งต่อหนึ่ง ก็เกิดความผิดอย่างใดอย่างใน 2 อย่าง หรือทั้ง 2 อย่างคือ สังฆาติเสส หรือ ปาจิตตีย ส่วนในที่ลับนั้นมี 2 อย่าง คือ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2541 : 47)

1) ที่มีวัตถุกำบัง มองไม่เห็น พอจะเสพเมถุนได้ เรียกว่า ที่ลับตา

2) ที่แจ้ง แต่ห่างกันจนไม่สามารถได้ยินคำพูดได้ เรียกว่า ที่ลับหู

4. ลักษณะความผิดในอนินย

ภิกษุผู้ถูกกล่าวหา ต้องถูกกล่าวหาว่าอยู่ในที่ลับตา (หู) สองต่อสองกับหญิง หญิงนั้นให้หมายความว่า หญิง แม้เกิดในวันนั้น ภิกษุได้นั่งอยู่ในห้องที่มิดชิด ไม่มีใครมองเห็นด้วยตา เพราะอยู่ในที่กำบัง มีฝากระดานนี้หากมีผู้เชื่อถือหรือบุคคลเช่น อย่าง นางวิสาขาสมาถบอกกล่าว หรือ กล่าวหาอาบัติแก่ภิกษุว่า ปาราชิก หรือสังฆาติเสส หรือ ปาจิตตีย อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้ง 3 อย่าง ภิกษุรับอย่างใด ให้ปรับอาบัติอย่างนั้น ถ้าภิกษุ (ผู้ถูกกล่าวหา) ไม่รับให้มีการประชุมสงฆ์และทำการไต่สวนหาความผิดแล้วปรับอาบัติตามที่สอบได้ตาม

มูลฟ้อง หากภิกษุถูกกล่าวหาว่า นั่งอยู่ในที่ลับหู คือ ที่แจ้ง แต่ห่างกันจนไม่สามารถได้ยินคำพูดได้ มีบุคคลผู้เชื่อถือได้

กล่าวหาว่า ภิกษุต้องอาบัติ คือ สังฆาติเสส หรือปาจิตติย อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้ง 2 อย่างภิกษุรับอย่างไร ให้ปรับอาบัตินั้น ถ้าภิกษุ (ผู้ถูกกล่าวหา) ไม่รับให้มีการประชุมสงฆ์และทำการไต่สวนหาความผิด แล้วปรับอาบัติตามที่สอบได้ตามมูลฟ้อง เช่นกันความผิดในอนินยตกัณฑ์ นี้เน้น ความเป็นมนุษย์ที่เป็นผู้หญิง กะเทย หรือ บัณเฑาะว์ ชั้นที่หรือ ชายที่ตอนแล้ว หากภิกษุร่วมเสพเมถุน ภิกษุก็มีความผิดสำเร็จแล้ว

สรุปได้ว่า การพิจารณาอาบัติ อนินยต มีหลักการว่า เมื่อพระภิกษุมีพฤติกรรมกับสตรีที่ไม่เหมาะสม คือการนั่งในที่ลับตา หรือที่ลับหู กับสตรีสองต่อสอง ไม่มีบุรุษผู้รู้เพียงสาอยู่ด้วย ตามธรรมดาโดยพระวินัยตามสิกขาบทข้ออื่น พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทที่ห้ามภิกษุนั่งร่วมกับสตรี สองต่อสองปรับอาบัติปาจิตติย โดยตรงอยู่แล้ว แต่การที่ภิกษุนั่งในที่ลับตากับสตรี ไม่มีผู้อื่นร่วมอยู่ด้วยพระภิกษุอาจจะทำความผิดล่วงละเมิดพระวินัยได้ถึง 3 ฐานะ คือ เป็นอาบัติปาราชิกเพราะการเสพเมถุน หรือเป็นอาบัติสังฆาติเสส เพราะการถูกต้องกายสตรี หรือสังฆาติเสสข้ออื่นๆ อีกได้ หรือเป็นปาจิตติยก็ได้ หรืออาจไม่เป็นอาบัติอะไรก็ได้ แต่เมื่อมีคนที่ควรเชื่อได้ มั่นคงเข้าใจหลักพระวินัยของสงฆ์ กล่าวตักเตือน และไปฟ้องร้องว่า ไม่ควร กล่าวหาพระภิกษุว่าละเมิด พระวินัย เช่น เป็นปาราชิก หรือ สังฆาติเสส หรือปาจิตติย คณะพระวินัยธร ต้องนำโจทก์และจำเลยมาสอบสวนไต่สวนว่าทำความผิดจริงตามที่กล่าวหาหรือไม่ การพิจารณาจึงต้องพิจารณาไต่สวนตามข้อมูลที่เป็นจริง การปรับอาบัติฐานใดฐานหนึ่งจึงไม่แน่นอน ต้องให้ความเป็นธรรมกับผู้กล่าวหาและผู้ต้องหา ทั้งนี้เพื่อการจัดการที่เหมาะสมกับคดีความที่มีการฟ้องร้องพระภิกษุว่ากระทำความผิด โดยอาศัยหลักอธิกธรรมาและหลักนิคหกรรม

วิเคราะห์ประเด็นอนินยตในพระวินัยปิฎก

1. หลักการใช้พระวินัยอนินยต

การกำหนดโทษทางพระวินัยบัญญัติ (การปรับอาบัติ) ไม่แน่นอนตายตัว แต่จะใช้ตัดสินความผิดตามมูลฟ้องของโจทก์ที่เป็นบุคคลมีวาจาเชื่อถือได้ และเป็นผู้เข้าใจพระวินัยของภิกษุว่ามีการทำผิดระดับ หนัก กลาง เบา เพียงใด หรือตามคำสารภาพความผิดของภิกษุผู้เป็นจำเลย หรือตามข้อเท็จจริงที่ได้กระทำลงไป

2. ความมุ่งหมาย

คำว่า อนินยต แปลว่า ไม่แน่นอน เป็นพระวินัยที่ไม่แน่นอนว่าจะปรับอาบัติใด (ปาราชิก สังฆาติเสส หรือ ปาจิตติย) เช่น ในคำสารภาพของภิกษุผู้ถูกกล่าวหาตามอนินยต ภิกษุยอมรับการไป การนั่งและอาบัติ ฟังปรับอาบัติ นั้น หมายถึง ภิกษุสารภาพว่า ต้องอาบัติ ปาราชิก หรือสังฆาติเสส ก็ให้ปรับอาบัติปาราชิก หรือ อาบัติ สังฆาติเสส ตามคำสารภาพ แต่ถ้าไม่สารภาพ ให้ไต่สวนและปรับอาบัติตามข้อเท็จจริง

3. การยอมรับผิด

ในทางอภิศรณพระภิกษุนั้น การกระทำย่อมมีเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญภิกษุผู้ถูกกล่าวหา ต้องถูกกล่าวหาว่าอยู่ในที่ลับตา (หู) สองต่อสองกับหญิง หญิงนั้นให้หมายความว่า หญิง แม้เกิดในวันนั้น ภิกษุได้นั่งอยู่ในห้องที่มิดชิด ไม่มีใครมองเห็นด้วยตา เพราะอยู่ในที่กำบัง มีฝาปิด ดังนั้น หากมีผู้เชื่อถือหรือบุคคลเช่นอย่าง นางวิสาขา สามารถบอกกล่าว หรือกล่าวหาอาบัติแก่ภิกษุว่า ปาราชิก หรือสังฆาทิเสส หรือ ปาจิตตีย์ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้ง 3 อย่างภิกษุรับอย่างใด ให้ปรับอาบัติอย่างนั้น หากภิกษุผู้ถูกกล่าวหา มิได้กระทำโดยเจตนา (ตั้งใจ) หรือถูกบังคับขู่เข็ญ ไม่มีความผิด ในทางอภิศรณพระภิกษุนั้น การกระทำย่อมมีเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญ เช่นเดียวกับทางกฎหมายอาญา หากขาดเจตนาแล้ว ต้องไปดูต่อว่าประมาทหรือไม่เป็นต้น ในทางกฎหมายอาญานั้น หากบุคคลผู้ถูกบังคับให้กระทำ หรือกระทำไปโดยจำเป็น บุคคลนั้นไม่ต้องรับโทษ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 67) บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดด้วยความจำเป็น

(1) เพราะอยู่ในที่บังคับ หรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ หรือ

(2) เพราะเพื่อให้ตนเอง หรือผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้น (สักรอกแสงเรือง, 2545 : 13)

ความเหมือนกันทั้งพระวินยอนิยต และประมวลกฎหมายอาญา ก็ถือเจตนา หรือในสถานการณ์ที่ถูกบังคับเป็นสำคัญ

4. ที่มาและลักษณะความผิด

พระพุทธเจ้าเป็นผู้ทรงบัญญัติ เพราะพระอุทายี นั่งในที่ลับตา / ลับหูกับหญิงหนึ่งต่อหนึ่งลักษณะความผิดในอนินยิตวินัยแต่ละข้อนั้น พระพุทธองค์ได้บัญญัติไว้ จำนวน 2 ข้อ คือ ห้ามภิกษุหนึ่งในที่ลับตา หรือลับหูกับหญิง หนึ่งต่อหนึ่ง ถ้ามีคนที่ควรเชื่อได้มาพูดด้วยธรรม (อาบัติ) 3/2 อย่างคือ ปาราชิก หรือ สังฆาทิเสส หรือ ปาจิตตีย์ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ ทั้ง 3 / 2 อย่าง ภิกษุรับอย่างใดให้ปรับอย่างนั้น หรือเชื่อว่าจำเพาะธรรม (อาบัติ) อย่างใดให้ปรับอย่างนั้น

5. ประเภท

ประเภทที่ต้องอาบัติ ได้แก่ อาบัติปาราชิก หรือ อาบัติสังฆาทิเสส หรือ อาบัติปาจิตตีย์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้ง 3 อย่าง พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เพื่อเป็นหลักวินิจฉัยตัดสินอนุวาทาธิกรณคือเรื่องที่โจทก์ด้วยอาบัติ) อันไม่แน่นอนเกี่ยวกับผู้หญิงซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องการให้พระวินัยธรพิจารณาพยานหลักฐานให้ชัดเจนเสียก่อนจึงค่อยปรับอาบัติ

ในการจะกล่าวหาและต้องปรับอาบัติพระภิกษุรูปใดนั้น จะต้องคิดและทำให้รอบคอบ มิฉะนั้น ผู้ถูกกล่าวหา อาจได้รับความไม่เป็นธรรม หรืออาจทำให้เสียสิทธิและหน้าที่ของผู้ถูกกล่าวหาโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และภิกษุผู้ถูกกล่าวหาได้รับผลกระทบกระเทือนเกิดขึ้น ดังนั้นพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนอภิศรณแก่พระรูปใดนั้น จำเป็นจักต้องชำนาญและรอบรู้พระวินัยและสังคมเป็นอย่างดี จึงจะมีคุณภาพในการทำคดีพระที่ต้องอาบัติ อนินยิต กัณท์ หรือพระวินัยเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นองค์ประกอบความผิดฐานอนินยิต เช่น อุบาสก / อุบาสิกา หรือผู้นำเชื่อถือกล่าวหาต่อพระภิกษุ ว่า ภิกษุหนึ่งอยู่ในที่ลับตา หรือลับหู กับหญิงหนึ่งต่อ

หนึ่ง เป็นอาบัติ ปาราชิก หรือ สังฆาติเสส หรือ ปาจิตตีย์ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้ง 3 อย่าง หรือทั้ง 2 อย่าง คือ

1) อาบัติปาราชิก โทษหนัก เสมือนหนึ่งเป็นการประหารชีวิต แต่เป็นการประหารทางจิตใจ (บังคับทางใจ) เป็นประเภทแก้ไขไม่ได้ (อเทกัจฉา)

2) อาบัติสังฆาติเสส โทษอย่างกลาง เมื่อภิกษุต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว จะต้องอยู่ปริวาสเท่ากับจำนวนวันที่ปกปิดไว้ หลังจากนั้นมาอยู่มาอีก 6 ราตรี ทั้งขั้นตอนปริวาสและขั้นตอนการอยู่มาวันนี้ ต้องอาศัยสงฆ์เป็นผู้ให้ โดยผ่านพิธีสงฆ์ที่เรียกว่า ญัตติจตุตถกรรมวาจา คือสวดญัตติ 1 ครั้ง สวดอนุสาวนา 3 ครั้ง รวมเป็น 4 ครั้ง การอยู่ปริวาสเป็นโทษที่ทำให้ผู้ต้องอาบัติได้รับโทษนาน ซึ่งมีผลทั้งทางกาย และทางใจ เปรียบเสมือนการจำคุก และกักขังในโทษฝ่ายบ้านเมือง เพื่อให้รู้สำนึกแล้วเช็ดหลาบจะได้ไม่หวนกลับมาทำ ความชั่วอีก เป็นประเภทสเทกัจฉาหมายถึงแก้ไขได้

3) อาบัติปาจิตตีย์ โทษอย่างเบา ถ้าต้องอาบัติหรือฝ่าฝืนแล้วเพียงแต่ “ปลงอาบัติ” หรือสารภาพผิด ต่อหน้าพระอิกรูปหนึ่งก็พ้นผิด อาบัติประเภทนี้ได้แก่ อาบัติถุลลัจจัย อาบัติปาจิตตีย์อาบัติปาฏิเทสนียะ อาบัติทุกกฏ และอาบัติทุกภาสิต การแสดงอาบัติคือการประจานความผิดของตนและรับว่าจะระวังไม่ให้เกิดขึ้นอีกต่อไป เป็นประเภทแก้ไขได้เช่นกัน

แนวทางการประยุกต์ใช้การพิจารณาโทษในสังคม

จากการศึกษาอาบัตินิยต จะเห็นว่าพระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติไว้ เพื่อพิจารณาข้อพิพาท เบื้องต้นเกี่ยวกับพระวินัยที่ยังไม่แน่ว่าผิดอาบัติใด จึงให้ทำการไต่สวนหาข้อเท็จจริงก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ กระทำผิดในเรื่องอาบัติใดใน 3 อย่าง (ปาราชิก สังฆาติเสส ปาจิตตีย์) หรืออย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 อย่างหรือ 2 อย่าง แล้วแต่กรณี เมื่อพระวินัยธรพิจารณาและแน่ใจแล้วจึงลงโทษผู้ถูกกล่าวหาตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่สวนหรือได้จากการรับสารภาพหรือคำรับของผู้ถูกกล่าวหาทั้งนี้เพื่อให้ความเป็นธรรมต่อทั้งฝ่ายผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา

ฉะนั้น พระวินัยธรณ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการไต่สวนมูลฟ้องคดีวินัยเรื่องอนิยตของพระ วินัยธรณ์ในการฟังพยานหลักฐาน โดยคำนึงถึงในพื้นฐานเหล่านี้ คือ

ฝ่ายผู้กล่าวหา ว่าผู้กล่าวหาเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือได้เพียงใด เป็นอุบาสก อุบาสิกา หรือผู้มีส่วนได้เสียขนาดเพียงใด จะฟังแต่ผู้ กล่าวหาที่ไม่น่าเชื่อถือหรือไม่มีส่วนได้เสียมาฟ้องก็หาได้ไม่

ฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา พระภิกษุที่ถูกกล่าวหา หากได้กระทำความผิดจริงก็ควรปฏิบัติตามอธิกรณสมณะ ตามความเป็นจริง โดยคำนึงถึงบนพื้นฐาน หิริ คือความละอายแก่ใจ โอตตัปปะ คือความเกรงกลัวต่อบาป การ ระงับอธิกรณนั้นก็จะระงับตามอธิกรณสมณะ 7 ประการ คือ (1) สัมมุขาวินัย (2) สติวินัย (3) อมูพหวินัย(4) ปฎิญญาตรกณะ (5) เยภุยยสิกา (6) ตัสสปาปิยสิกา (7) ตินวัตถการวินัย

ฝ่ายพระวินัยธรณ์ ในการไต่สวน สอบสวนหาความผิดของพระภิกษุผู้ถูกกล่าวหา จะต้องทำการสืบสวน สอบสวน ข้อเท็จจริงให้ถูกต้องมากที่สุด รอบคอบ เพื่อรักษาผดุง ความเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายตามพระวินัยด้านอนิยต พระสงฆ์นอกจากจะประพฤติตามสิกขาบทในพระวินัยบัญญัติ แล้วภิกษุสงฆ์ยังมีกฎหมายอันจะพึงพึงอยู่อีก 2 ประเภท คือ กฎหมายอาญาแผ่นดิน และจารีตประเพณีของสังคม

การประพฤติปฏิบัติของบุคคลในสังคมสงฆ์จึงมีลักษณะแตกต่างจากประชาชนโดยทั่วไป เพราะนอกจากจะต้องประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบแห่งวินัยสงฆ์แล้วยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายของฝ่ายอาณาจักรและจารีตของแต่ละสังคมที่ตนอยู่อีกด้วย ถ้าล่วงละเมิดส่วนใดส่วนหนึ่งก็อาจจะมีผลเกี่ยวโยงไปถึงอีกส่วนหนึ่งด้วย แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ใช้พระธรรมวินัย เป็นกฎหมายที่ฝ่ายอาณาจักรตราขึ้นไว้เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในอันที่จะธำรงรักษาและส่งเสริมพระพุทธศาสนาเมื่อมีพระภิกษุประพฤติผิดล่วงละเมิดพระธรรมวินัยแล้วจะต้องพิจารณาให้เป็นไปตามหลักการแห่งพระธรรมวินัย จะนำข้อกฎหมายทางบ้านเมืองมาตีความหักล้างพระธรรมวินัยไม่ได้ต้องยึดพระธรรมวินัย

สรุป

การพิจารณาอาบัติ อนิยต มีหลักการว่า เมื่อพระภิกษุมีพฤติกรรมกับสตรีที่ไม่เหมาะสม คือ การนั่งในที่ลับตา หรือที่ลับหู กับสตรีสองต่อสอง ไม่มีบุรุษผู้รู้เพียงสาวอยู่ด้วย ตามธรรมดาโดยพระวินัยตามสิกขาบทข้ออื่น พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทที่ห้ามภิกษุนั่งร่วมกับสตรี สองต่อสองปรับอาบัติปาจิตตีย์โดยตรงอยู่แล้ว แต่การที่ภิกษุหนึ่งในที่ลับตากับสตรี ไม่มีผู้อื่นร่วมอยู่ด้วยพระภิกษุอาจจะทำความผิดล่วงละเมิดพระวินัยได้ถึง 3 ฐานะ คือ เป็นอาบัติปาราชิกเพราะการเสพเมถุน หรือเป็นอาบัติสังฆาติเสส เพราะการถูกต้องกายสตรีหรือสังฆาติเสสข้ออื่นๆ อีกได้ หรือเป็นปาจิตตีย์ก็ได้ หรืออาจจะไม่เป็นอาบัติอะไรก็ได้ แต่เมื่อมีคนที่ควรเชื่อมั่นคงเข้าใจหลักพระวินัยของสงฆ์ กล่าวตักเตือน และไปฟ้องร้องว่า ไม่ควร กล่าวหาพระภิกษุว่าละเมิดพระวินัย เช่น เป็นปาราชิก หรือ สังฆาติเสส หรือปาจิตตีย์ คณะพระวินัยธร ต้องนำโจทก์และจำเลยมาสอบสวนไต่สวนว่าทำความผิดจริงตามที่กล่าวหาหรือไม่ การพิจารณาจึงต้องพิจารณาไต่สวนตามข้อมูลที่เป็นจริง การปรับอาบัติฐานใดฐานหนึ่งจึงไม่แน่นอน ต้องให้เป็นธรรมกับผู้กล่าวหาและผู้ต้องหา ทั้งนี้ เพื่อการจัดการที่เหมาะสมกับคติความที่มีการฟ้องร้องพระภิกษุว่ากระทำความผิด

ตามหลักอนิยต การกำหนดโทษทางพระวินัยบัญญัติ (การปรับอาบัติ) ไม่แน่นอนตายตัว แต่จะใช้ตัดสินความผิดตามมูลฟ้องของโจทก์ที่เป็นบุคคลมีวาจาเชื่อถือได้ อนิยตมุ่งหมายการจัดการคติความฟ้องร้องให้สงบและเป็นธรรม ทั้งแก่โจทก์และจำเลย เพราะเป็นพระวินัยที่ไม่แน่ว่าจะปรับอาบัติใด (ปาราชิก สังฆาติเสส หรือ ปาจิตตีย์) เช่น ในคำสารภาพของภิกษุผู้ถูกกล่าวหาตามอนิยต ภิกษุยอมรับการไป การนั่งและอาบัติ พึงปรับอาบัติ นั้น หมายถึง ภิกษุสารภาพว่า ต้องอาบัติปาราชิกหรือสังฆาติเสสก็ให้ปรับอาบัติปาราชิก หรือ อาบัติสังฆาติเสส ตามคำสารภาพ แต่ถ้าไม่สารภาพ ให้ไต่สวนและปรับอาบัติตามข้อเท็จจริง คืออาบัติ 3 ฐานะ ได้แก่ อาบัติปาราชิก หรืออาบัติสังฆาติเสส หรือ อาบัติปาจิตตีย์ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้ง 3

อย่าง พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เพื่อเป็นหลักวินิจฉัยตัดสินอนุวาทาธิกรณ์ (เรื่องที่โจทก์ด้วยอาบัติ) อันไม่แน่นอนเกี่ยวกับผู้หญิง

จากการพิจารณาด้านอนียต จากการศึกษาวินัยเปรียบเทียบอาบัตินียตในพระวินัยปิฎกและประมวลกฎหมายนี้ พระวินัยธรณ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการไต่สวนมูลฟ้องคดีวินัยเรื่องอนียตของพระวินัยธรณ์ ในการฟังพยานหลักฐาน โดยคำนึงถึงในพื้นฐานเหล่านี้ คือ ฝ่ายผู้กล่าวหา ว่าผู้กล่าวหาเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือได้เพียงใด เป็นอุบาสก อุบาสิกาหรือผู้ มีส่วนได้เสียขนาดเพียงใด จะฟังแต่ผู้กล่าวหาที่ไม่น่าเชื่อถือหรือไม่มีส่วนได้เสียมาฟ้องก็หาได้ไม่ ฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา พระภิกษุที่ถูกกล่าวหา หากได้กระทำความผิดจริงก็ควรรับสารภาพตามความเป็นจริง โดยคำนึงถึงบนพื้นฐาน หิริ คือความละอายแก่ใจ โอตตัปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อบาป ฝ่ายพระวินัยธรณ์ ในการไต่สวน สอบสวนหาความผิดของพระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาจะต้องทำการสืบสวนสอบสวน ข้อเท็จจริงให้ถูกต้องมากที่สุด รอบคอบ เพื่อรักษาผดุง ความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจึงควรจะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในพระพุทธศาสนา คือ การสืบสวนและสอบสวนของพระวินัยธรณ์เพื่อระงับการอธิกรณ์ของพระภิกษุในสมัยปัจจุบันนั้น พระวินัยธรณ์ควรศึกษาและเข้าใจวิชาสืบสวนสอบสวนเพื่อให้การสอบสวนนั้นมีคุณภาพและทันต่อสถานการณ์ยุคปัจจุบันควรใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นส่วนประกอบการพิจารณาการตัดสิน ซึ่งเป็นสมัยที่มีความเจริญทางเทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างมาก

เอกสารอ้างอิง

- พระราชธรรมนิเทศ (ระเปียบ ฐิตญาโณ). (2543). *พระวินัยปิฎกย่อ เล่ม 2*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอ็ดสันเพรสโปรดักส์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2539). *ตามรอยพระอรหันต์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539).*พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระญาณสังวร. (2539). *อำนาจแห่งกรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2541). *วินัยมุข เล่ม 3*. (พิมพ์ครั้งที่ 39). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหัฏฐราชวิทยาลัย.
- สั๊ก กอแสงเรือง. (2545). *ประมวลกฎหมายพิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการ.